

Мураховець Юлія Юрївна,
студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: *асистент кафедри цивільного права Байталюк Д.Р.*

ПАТРОНАТ НАД ДИТИНОЮ ЯК ФОРМА ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

За останні роки в Україні спостерігається стійке зростання кількості дітей, що залишилися без піклування батьків. Наприклад, у 2021р. їхня загальна кількість становила понад 69 тис. осіб. Причому лише невелика кількість цих дітей (за деякими даними, не більше десяти відсотків) залишилися без піклування батьків внаслідок їхньої смерті. Інші відносяться до такого явища як соціальне сирітство, тобто, є сиротами маючи живих батьків.

Відповідно до вимог норм міжнародного права дитина, яка тимчасово або постійно позбавлена свого сімейного оточення або не може залишатися в такому оточенні, має право на особливий захист і допомогу, що надаються державою.

В Україні завдання державної важливості є створення умов для повноцінного фізичного, інтелектуального, духовного, морального та соціального розвитку дітей, що залишилися без піклування батьків, підготовки їх до самостійного життя в сучасному суспільстві, а також надання їм психологічної, медичної та педагогічної допомоги.

Поряд з класичними формами влаштування дітей, які залишилися без батьківського піклування національний законодавець закріпив альтернативні форми влаштування дітей-сиріт, до них слід віднести патронат над дитиною.

Патронатне виховання є достатньо новою формою сімейного устрою дітей, за якої законне представництво не передається у повному обсязі сім'ї, яка взяла дитину на виховання, а права та обов'язки щодо захисту прав дитини розмежовані між таким патронатним вихователем та органом опіки та піклування (або його уповноваженою установою) [1, с. 86–88].

Необхідно відзначити, що патронатне виховання існує тільки за наявності служби, яка професійно займається патронатним вихованням та має якість уповноваженої організації органу опіки та піклу-

вання.

Робота з патронатного виховання включає: реабілітаційно – виховну роботу з дитиною, роботу з відбору та підготовки громадян, які бажають взяти дітей на виховання в сім'ю, технологію супроводу та підтримки дитини та сім'ї після приміщення дитини на патронатне виховання, технологію оцінки, цілеспрямованого втручання та змін у кровній сім'ї такої дитини з метою збереження сім'ї.

Патронатне виховання існує тільки там, де є спеціалізовані служби з влаштування дітей – уповноважені організації органів опіки та піклування, з якими патронатні вихователі укладають договір. У договорі визначаються права та обов'язки, як сім'ї так і установи. Наявність такого договору є юридичною основою для професійного супроводу дитини протягом усього часу її виховання у сім'ї. Дитині та сім'ї гарантовано надається юридична, соціальна, психологічна та будь-яка інша допомога – залежно від потреб дитини.

Слід зазначити, що патронат схожий на опіку з тією різницею, що патронатний виховатець стає співробітником дитячого будинку. Крім коштів на утримання дитини йому виплачується зарплата плюс йде трудовий педагогічний стаж. Але для більшості з патронатних вихователем все ж таки головне не матеріальна допомога, а можливість співпраці з фахівцями дитячого будинку [2, с. 264].

У реальному житті патронат часто закінчується усиновленням, оскільки це найбільш ефективний шлях, що дозволяє швидко помістити дитину в сім'ю, оскільки не вимагає судового рішення, це значно скорочує час.

На думку сучасних науковців, інститут патронатного виховання має свої плюси та мінуси. До плюсів доцільно віднести: можливість помістити в сім'ю патронатного вихователя дитини, якій тимчасово потрібна сім'я; менш жорсткі вимоги до кандидатів, ніж за усиновлення, але жорсткіші, ніж за опіки; сторони у договорі, що представляють державу, організують навчання, відпочинок та лікування патронуваного, надають допомогу у вихованні та вирішенні складних проблем.

До мінусів належать наступні фактори: патронатний вихова-

тель має пройти спеціальну підготовку (навчання); робота за планами, що встановлюються установою з патронату, постійний контроль та звітність за вихованням та витрачанням коштів, що виплачуються на утримання дитини; дитина може бути вилучена з сім'ї вихователя за рішенням сторін договору; контакти з батьками та родичами дитини, як правило, є обов'язковими та їх регламент визначається за погодженням сторін.

На сьогоднішній день найбільші труднощі виникають при законодавчому встановленні прав та вимог до кандидата патронатного вихователя. Чинний Сімейний кодекс України встановив перелік осіб, які не можуть бути патронатними вихователями, значно звужуючи коло зацікавлених громадян. Хоча раніше дані обмеження відносились лише до опікунів, піклувальників, прийомних батьків та батьків – вихователів.

Невиправданим є рішення законодавця запровадити обмеження щодо можливості бути патронатним вихователем, так як дана форма влаштування дитини є короткостроковою та потребує менше відповідної документації. Це рішення протирічить основним засадам захисту прав та інтересів дітей, які потребують особливого захисту і догляду [3].

Підводячи підсумок, можна визначити патронат як оперативну форму реагування на захист прав та інтересів дитини, маючи доволі спрощену процедуру влаштування у сім'ю патронатного вихователя. Головною функцією патронату над дитиною є швидке вирішення питання забезпечення дитини, правовий статус якої є невизначеним, доглядом та вихованням.

Література:

1. Кияниця З.П. Сімейний патронат: перші кроки впровадження в Україні. *Соціальна робота в Україні: теорія і практика*. 2011. № 1/2. С. 86–88.
2. Сімейне право України: Підручник / Л.М. Баранова, В.І. Борисова, І.В. Жилінкова та ін.; За заг. ред. В.І. Борисової та І.В. Жилінкової. К.: Юрінком Інтер, 2006. 264 с.
3. Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 532 с.